

“YURTTA SULH, CİHANDA SULH”

EROĞLU, Hamza
TÜRKİYE/TURPIA

ÖZET

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, Atatürk’ün dile getirdiği bir paroladır, bir politika düsturudur. **1961 ve 1982 Türk Anayasalarında** yer almakla üstün bir hukuk kuralı olmuştur.

Milletlerarası bir kongre olan ICANAS’ın sembolü olan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi, milletlerarası ilişkilerde huzur ve güvenlik sağladığı gibi her ülkeye olduğu kadar milletlerarası camiaya da yarar sağlayacaktır.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi bir taraftan; yurt içinde huzur ve sükûnu, güven içinde yaşamayı diğer taraftan da milletlerarası barış ve güvenliği hedef tutar. Bu ilke hem iç politikanın hem de dış politikanın temel dayanağıdır.

Bu bakımdan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesini iç ve dış politika ile birlikte bir arada değerlendirmek lazımdır.

“Yurtta Sulh” insanın huzur ve güven içinde, insan kişiliğine yakışır şekilde yaşamasını ifade eder. “Yurtta Sulh” her şeyden önce ülkede o insanın insanca yaşammasını insanlık tıynetinin gereğinin tanınmasını ifade eder.

“Yurtta Sulh” toplum hayatındaki düzenini vatandaşın devlete güvenini devletin de ülkede asayiş ve otoriteyi sağlamasını öngörür. Ülkede kanun hâkimiyeti ve hukuk hükümlerliliği, “Yurtta Sulh” ilkesinin en tabii sonucudur.

“Yurtta Sulh” devletin vatandaşlarına karşı huzur ve güven içerisinde yaşama imkânına kavuşması için yükümlülükler de yükler.

Atatürk barış içinde Türk insanını mutlu kılmanın yolunu, güven ve huzur ortamı olan Cumhuriyet’te bulmuştur. Atatürk’e göre Cumhuriyet yeni ve sağlam esasları ile Türk milletini emin ve sağlam bir istikbal yoluna koyduğu kadar asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarıyla büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur.

“Cihanda Sulh” ise milletlerarası barış ve güvenliğin korunmasını ve sağlanmasını milletlerarası barışın bölünmezliğini insanlığın da hepsini bir vücut ve her milletinde onu bir uzvu addetmeyi amaç bilir.

“Cihanda Sulh” milletlerarası ilişkilerde kuvvete ve kuvvet tehdidine başvurmamayı, milletlerarası uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini öngörür. “Cihanda Sulh” bütün milletleri barış içinde refaha, saadete ve daha ileri uygarlık çağına yöneltmeyi ifade eder. “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin temelinde yatan insan sevgisi ve insanlık anlayışıdır.

Atatürk, “Biz kimsenin düşmanı değiliz, yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.” derken eşsiz bir insan sevgisinden, insan saygısından bahsetmiştir.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi en geniş ve en yaygın anlamı ile teknik bir deyim olan kolektif güvenliği, milletlerarası barışın korunmasını ve devamlılığını da ifade eder. Türkiye millî menfaatinin gerçek dayanaklarını ancak insanlığın umumi menfaatinin sağlanmasında görmektedir. Türk dış politikasının hedefi ve anlamı hem içerde hem de dışarıda hukuk düzenin kurulmasına çalışmak ve ona yardımcı olmaktır. “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi, Türkiye’ye barış ve huzur getirdiği gibi ülkede güvenliğin sağlanmasına da imkân vermiştir. Bu politika millî menfaatlerimizde insanlık menfaatinin denkleştirmiştir, birleştirmiştir.

Türkiye’nin barış politikası hayalî ve nazari değil, gerçekçi, uygulamada başarı sağlayan sağlam temellere dayanan bir politikadır. Türkiye ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını uyguladığı “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” politikası ile sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, barış, huzur, güvenlik.

GİRİŞ

İsmet İnönü’nün anlatımı ile Atatürk, yüksek insani vasıfları ve meziyetleri olan yüce bir kişidir. Keza, Atatürk, devlet adamı olarak kendi saadetini milletinin ve insanlığın saadetinde görmüştür.

İsmet İnönü’ne göre, “En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü yalnız Türk milletinin haklarını insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihe hak ettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifesine sarsılmaz itikadı vardı.”¹

Atatürk, insanlık ülküsünün takipçisidir. “İnsanlıkta mutluluk, insanoğullarının birbirine yaklaşması, insanların birbirini sevmesi, hepimizin temiz duygu ve düşüncelerini birleştirmesiyle olacaktır.”²

“İnsanlık kavramı, vicdanlarınızı temizlemeye ve duygularımızı yüceltmeye yardım edecek kadar yükselmiştir.”³, diyen Atatürk, insancıl ve barışçı bir ülkünün özlemi içindedir.

Prof. Dr. Suat Sinanoğlu’na göre, “Atatürk, insancıl ve akılcıl düşüncesi nedeniyle ve içinde yaşadığı tarihsel olaylar nedeniyle barışı insanlık için mutluluk ve refah kaynağı olarak görmüştür.”⁴

¹ İsmet İnönü’nün mesajı için **Bkz.:** 22.10.1938 tarihli **Ulus, Cumhuriyet** ve **Vatan Gazeteleri**. Ayrıca, **Atatürkçülük**, İkinci Kitap, Ankara, 1983. Genel Kurmay, s. 1-2.

² Atatürk’ün 1936’da söylediği bu söz için **Bkz.:** Utkan Kocatürk, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2005, s. 455.

³ Aynı eser, aynı yer.

Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, belirli özelliği insancılık ve akılcılık olan Atatürk'ü büyük bir hümanist olarak değerlendirmiştir.⁵

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, büyük bir hümanist olan Atatürk'ün dile getirdiği bir vecizedir (özdeyiştir), paroladır, bir politik düsturdur.

1961 ve 1982 Türk Anayasalarında yer almakla üstün bir hukuk kuralı olmuştur. Milletlerarası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Eylül 2007 Ankara'daki Kongresi'nin de simgesi olan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi, milletlerarası ilişkilerde huzur ve güvenlik sağlamayı amaç edinmiştir.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözcüğünü, özdeyişini bölümler hâlinde inceleme konusu yapacağız. Birinci bölümde, harp (savaş) ve sulh (barış) kavramları genel olarak ele alınacaktır. Aynı bölümde devletlerin harp yapma yetkisi ve bu yetkinin sınırlandırılması ve devletlerin harp yapma yetkisinin kaldırılması da ele alınacaktır. İkinci bölüm, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözcüğünün, genel olarak anlamı, hukuki değeri ve kapsamı incelenecektir. Üçüncü bölümde, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözcüğünün, tarihî açıdan gelişmesi ve değerlendirilmesi açıklanacaktır. Dördüncü bölümde Türkiye açısından, uygulama, iç ve dış politika bakımından değerlendirme söz konusu olacaktır. **Sonuç** bölümünde genel bir değerlendirme yapılacak ve varılan sonuçlar dile getirilecektir.

I. Genel Olarak Sulh ve Harp (Barış ve Savaş)

İnsanlar arasındaki ilişkiler ya çarpışma, zorlama veya uyumdur. Menfaat çarpışmalarının tabii sonucu, mücadeledir, çatışmadır, harptir. Menfaatlerin uyuşması ise sulhtur. Sulh (barış) ve harp (savaş) birbirine taban tabana zıt, iki ayrı kavramdır.

Barış kısaca sosyal düzendir, güvenlidir, hukuk ve kazanılmış haklara saygıdır. Toplum hayatında dengenin sağlanmasıdır.

Mücadele, en vahimi olan harp ise anarşidir, karışıklıktır, kararsızlıktır ve dengesizliktir.

İnsanlar, değişik sebeplerden ötürü sulhu veya harbi menfaatlerinin karşılanması amacı ile tercih ederler.⁶

Teknik anlamı ile harp, düzenli bir insan topluluğunun (Devlet), iradesini zorla kabul ettirmek amacı ile diğer bir insan topluluğuna (Devlet) karşı zor kullanarak yaptığı silahlı mücadeledir.⁷

⁴ Suat Sinanoğlu, “Atatürk Döneminin Evrenselliği, Atatürk'ün Düşünce ve Uygulamasının Evrensel Boyutları”, **Uluslararası Sempozyum**, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983, s. 15-16.

⁵ Aynı eser. s. 9.

⁶ Andre de Maday, **Sociologie de la Paix, Introduction à la Philosophie du droit international**, Paris, 1913, s. 1-9.

⁷ Charles Rousseau, **Droit International Public**, Paris, 1953, s. 537 ve devamı. Louis Delbez, **Les Principes Généraux du Droit International Public**, 3. Bası, Paris, 1964, s. 509 ve devamı.

İnsan toplulukları harbi ya bir amaç bilirlir veya bir amaca yönelik vasıta olarak kullanırlar. Harp her zaman ve her devirde tehlikeli olmuş, insanların ölümüne, sefaletin artmasına, ıstırapların çoğalmasına âmil olmuştur.

Harp ve sulh sosyal birer olay olarak toplum hayatının gelişme seyrini takip eder. Harp ve sulh anlayışında değişiklikler, bu kavramların muhtevalarında da değişmelere ve gelişmelere neden olmuştur.

Çağımızda harbin topyekûn mahiyet alması,⁸ mağlupları olduğu kadar galipleri de yıpratması, harbin dışında kalan devletleri de etkilemesi, harbin millî siyaset aleti olarak kullanılması yolundaki ihtirasları azaltmış, önce harbin kanun dışı sayılmasına, daha sonra da, Birleşmiş Milletler Şartı (Andlaşması) ile daha geniş (şümüllü) şekilde yasaklanmasına neden olmuştur.

Alexander Rustow'a göre, "Harp insan tabiatının iktizası değildir. Harp, daima mevcut olmamıştır ve daima mevcut olması da lazım gelmez. Dünya sulhu boş bir hayal değildir."⁹

Milletlerarası camianın hukuki ve siyasi teşkilatlanması, örgütler eliyle düzene kavuşması milletlerarası camianın üyesi olan devletleri karşılıklı ilişkilerinde tamamen serbest kalmalarına izin vermemiştir. Milletlerarası hukuk kurallarına uyma zorunluğu bir gelişmenin sonucu olmuştur.

Barışı sağlamak, sadece diplomasi faaliyeti ile çözümlenecek bir işlem değildir. Milletlerarası camiada çözülmesi gereken, sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik sorunlar vardır.

Öncelikle harbe sebebiyet verecek amilleri ortadan kaldırmak gerekir. Bu tedbirlerin en önemlisi kuvvete ve kuvvet tehdidine müracaat etmemek, uyuşmazlıkları barışçı yollarla çözümlenmek, ekonomik ve sosyal iş birliğini sağlamak, her ülkede insan ana hak ve hürriyetlerini garanti altına almaktır. Bunun dışında ayrıca, millî düzenleri, birbirine düşman ideolojilerin ve hayat telakkilerinin tesirlerinden kurtarmaktır.

Bütün bu olumsuz şartlara rağmen, varılan sonuçlar, ümit verici olmaktan uzak değildir. Milletlerarası anlayış, barışla sağlanacak huzur ve güvenin değerinin kavranılması, insanlara gelecek için cesaret ve güç vermelidir.

Büyük düşünürlerin ve gerçek devlet adamlarının, insana ve insan sevgisine verdiği değer, barışın sağlanmasında önemli rol oynayacaktır.

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh", vecizesi ile insanlığın saadeti ve mutluluğu için, barışın parolasını veren ve o'nu iç ve dış politikasında uygulayan Atatürk özellikle harbi büyük ve vahim bir tehlike olarak görmüştür.

Hayatı harp ve mücadele içinde geçen bu büyük komutan, harbin tehlikelerine dikkat çekmektedir.

⁸ Ludendorff, **La Guerre Totale**, Almandan Fransızcaya tercüme eden A. Plammotiell, Flammarion, Paris, 1937, 138 s.

⁹ Alexander Rustow, "Harbin Sosyolojik Mahiyeti", **Profesör Cemil Bilsel'e Armağan**, İstanbul, 1939, s. 521.

“Mutlaka şu ve bu sebepler için milleti harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zorunlu ve hayati olmalı. Gerçek kanaatim şudur: Milleti harbe götürünce vicdanımda azap duymamalıyım. Öldüreceğiz, diyenlere karşı ölmeyeceğiz, diye harbe gidebiliriz. Ama, milletin hayatı tehlikeye düşmedikçe harp bir cinayettir.”¹⁰

II. Yurtta Sulh ve Cihanda Sulhun Anlamı ve Kapsamı

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, Türk Devriminin bir temel ilkesi, Türk iç ve dış politikasının da dayanağıdır. 1961 ve 1982 Anayasalarımızda yer alan, devlet yönetiminde ve her türlü devlet faaliyetlerinde yönlendirici bir nitelik taşıyan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, ilkesi, sadece bir parola değil, aynı zamanda bir üstün hukuk kuralıdır.

1. Yurtta Sulh ve Cihanda Sulh’un Kelime Anlamı

Sulh kelimesi Arapça kökenlidir. Türkçe karşılığı barıştır, uzlaşmadır, uyumdur.

Cihan kelimesi karşılığı ise dünya ve âlemdir. Dünyadan kasıt yer yuvarlağıdır, üzerinde yaşadığımız âlemdir. Burada cihan kelimesinden kasıt evren değildir.

Yurt kelimesi Türkçedir, sınırları belirli toprak parçasıdır. Vatan karşılığı kullanılmıştır.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” daha sonraları sadeleştirilmiş şekliyle “Yurtta Barış, Dünyada Barış” sözleriyle ifade edilmiştir.

“Barış” sözcüğü, Türkçede kullanılagelen bir kelimedir. “Bar-” sözüne “ış” ekinin eklenmesi ile “barış” sözü türetilmiştir. “Barış”, savaşın bir anlaşma ile bitirilmesinden sonraki durumu ifade eder. “Sulh” karşılığındadır. “Barışma”, “uzlaşma, anlaşma” anlamında da kullanılır.¹¹

“Sulh” kelimesi, milletlerarası hukuk dilinde harbin sona erişini ifade eder. Sadece silahlı çatışma değil, bütünüyle birlikte barışın sağlanmasını, barışçı ilişkilerin kurulmasını öngörür. “Sulh” sözcüğünün Latince karşılığı “pax”tır. Fransızcaya “la paix” şeklinde geçmiştir. İngilizce karşılığı ise “The Peace”tir.

2. “Yurtta Sulh ve Cihanda Sulh” İlkesinin Anlamı ve İçeriği

a. “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” İlkelerinin Karşılıklı Etkileşimi

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi bir taraftan, yurt içinde huzur ve sükûnu, güven içinde yaşamayı diğer taraftan da, milletlerarası barış ve güvenliği hedef tutar. Bu ilke hem iç politikanın hem de dış politikanın temel dayanağıdır.

Atatürk’ün belirttiği gibi “Haricî siyaset bir heyet-i içtima-iyenin teşekkülü dâhilîsi ile sıkı surette alakâdardır. Çünkü teşekkülü dâhiliyeye istinat etmeyen

¹⁰ **Atatürkçülük**, Birinci Kitap, “Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri”, Ankara, Genel Kurmay Basımevi, 1983, s. 222 ve 223. Utkan Kocatürk, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Genişletilmiş İkinci Basım, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005, s. 431.

¹¹ Hasan Eren, **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, s. 40.

harici siyasetler daima mahkûm kalırlar. Bir heyet-i İçtimaiye'nin teşekkülü dâhilîsi ne kadar kuvvetli olursa siyaset-i hariciyesi de o nispette kavi ve rasin olur.”¹²

Yine Atatürk'ün dile getirdiği gibi “Haricî siyaset dâhili teşkilatla mütenasip olmak lazımdır.”¹³

Bu bakımdan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesini iç ve dış politika ile birlikte bir arada değerlendirmek lazımdır.

Prof. Dr. Mehmet Gönlübol haklı olarak, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesini Atatürk'le özleştirerek, Atatürk'ün politikasının temel taşı olarak değerlendirmiştir. “Atatürk, düşünce ve uygulamalarıyla bu ilkenin hem iç, hem de dış yönünün çerçevesini çizmiştir. Atatürk, içteki başarısıyla, “Yurtta Barışı”, dıştaki başarısıyla da “Cihanda Barış”a hizmet etmiştir. Bu alandaki başarısı, diğer alandakini pekiştirmiştir.”¹⁴

Prof. Dr. Mehmet Gönlübol, İç ve Dış politika'nın karşılıklı ilişkileri üzerinde durarak, karşılıklı etkileşimin öneminden bahsetmektedir.

“Yurtta Barış, dış politika üzerinde, barış sonucu veren bir iç etken rolü oynamaktadır. Barışçı dış politikada, geriye dönüş yaparak, iç barışı güçlendirici etkide bulunmakta ve bu karşılıklı etkileşme böylece devam etmektedir.”¹⁵

Aynı paralel görüş, iç ve dış politikanın karşılıklı etkileşimi, Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresinde bildirileri ile katkıda bulunan, iki ünlü İtalyan bilim adamı tarafından dile getirilmiştir.¹⁶

Uluslararası sorunların devletlerin iç politikaları veya bir devletin karşı karşıya kalabileceği iç sıkıntılar göz önüne alınmaksızın uluslararası problemlerin çözülebileceğini düşünmek hatalı ve çok yanlış bir yaklaşım olur.

Özellikle sorunları anlamadan, tartışmadan dış gerçekleri ve durumu karşılıklı görüşmeler aracılığı ile değerlendirmeden hüküm vermek yanlış bir sonuca bizi ulaştırır.

¹² Enver Ziya Karal, **Atatürk'ten Düşünceler**, Ankara, 1966, s. 123. Metnin bugün kullanılan dile aktarılmış şekli için **Bkz.:** Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, 3. Baskı, Ankara, 1984, s. 313.

¹³ Enver Ziya Karal, a.g.e., s. 123. Utkan Kocatürk, a.g.e., s. 313.

¹⁴ Mehmet Gönlübol, “Yurtta Barış, Cihanda Barış”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 25, s 11.

¹⁵ Mehmet Gönlübol, a.g.m., s. 10.

¹⁶ Augusto Simagra, “Mustafa Kemal Atatürk'ün, Uluslararası Hukuk Düzeni Görüşü ve Devlet Anlayışı”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi, 8-12 Aralık 2003**, Ankara, Cilt: 1, Ankara 2005, s. 335-336.

Paolo Bargiacchi, “Peace in Home and Peace in the World in the Political Action of Mustafa Kemal Atatürk”, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi, 8-12 Aralık 2003** Ankara, Cilt II, Ankara, 2005, s. 1079.

b. Yurtta Sulh'un Anlamı

Yurtta sulh, insanın huzur ve güven içinde insan kişiliğine yakışır şekilde yaşamasını ifade eder. Yurtta Sulh her şeyden önce ülkede o insanın insanca yaşamasını insanlık tıynetinin gereğinin tanınmasını ifade eder.

T. Diello'nun yorumu ile “Yurtta barış, ulusal bağımsızlık demektir. Yani yeni devletin çağdaşlaşmasını, batılılaşmasını çabuklaştırmak için güvenliği sağlamak, özgürlüğünü güven altına almak ve dış bağımlılıktan korunmak gerekmektedir. **Sonuç olarak** karanlıktan çıkmış Türkiye'yi en ileri ve en aydınlık batılı ülkelerin düzeyine çıkarmak için hızlı bir değişim gerekiyordu.”¹⁷

Yurtta sulh toplum hayatındaki düzeni, vatandaşın devlete güvenini, devletinde ülkede asayiş ve otoriteyi sağlamasını öngörür. Ülkede kanun hâkimiyeti ve hukuk hükümlerinin, Yurtta Sulh ilkesinin en tabii sonucudur.

Yurtta sulh devletin vatandaşlarına karşı huzur ve güven içerisinde yaşama imkânına kavuşması için yükümlülüklerde yükler.

Atatürk Barış içinde Türk insanını mutlu kılmanın yolunu, güven ve huzur ortamı olan Cumhuriyet'te bulmuştur. Atatürk'e göre, “Cumhuriyet yeni ve sağlam esasları ile Türk milletini emin ve sağlam bir istikbal yoluna koyduğu kadar asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarıyla büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur.”¹⁸

c. Cihanda Sulh'un Anlamı

Cihanda sulh ise milletler arası barış ve güvenliğin korunmasını ve sağlanmasını milletlerarası barışın bölünmezliğini, insanlığın da hepsini bir vücut ve her milletinde onun bir uzvu addetmeyi amaç bilir.

Cihanda sulh milletlerarası ilişkilerde kuvvete ve kuvvet tehdidine başvurmamayı, milletlerarası uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini öngörür. Cihanda sulh bütün milletleri barış içinde refaha, saadete ve daha ileri uygarlık çağına yöneltmeyi ifade eder.

“Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesinin temelinde yatan insan sevgisi ve insanlık anlayışıdır.

Atatürk, “Biz kimsenin düşmanı değiliz, yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.” derken eşsiz bir insan sevgisinden, insan saygısından bahsetmiştir.

“Yurtta Sulh Cihanda Sulh” en geniş ve en yaygın anlamıyla teknik bir deyim olan kolektif güvenliği, milletler arası barışın korunmasını ve devamlılığını da ifade eder.

¹⁷ Prof. Dr. Thiezmo Diallo, “Emperyalizme ve Kolonyalizme Karşı Savaşında Önder Olarak Atatürk, Atatürk'ün Düşünce ve Uygulamalarının Evrensel Boyutları”, **2 Kasım-6 Kasım 1981, Uluslararası Sempozyum**, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1983, s. 203.

¹⁸ Utkan Kocatürk, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, a.g.e., s. 59.

Türkiye millî menfaatinin gerçek dayanaklarını ancak insanlığın umumi menfaatinin sağlanmasında görmektedir. Türk iç ve dış politikasının hedefi ve anlamı hem içerde hem de dışarıda hukuk düzenin kurulmasına çalışmak ve ona yardımcı olmaktır.

III. “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” İlkesinin İlk Kullanımı ve Gelişmesi

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, ilk defa CHP Genel Başkanı olarak Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk'ün) 20 Nisan 1931'de seçim dolayısıyla millete beyannamesinde dile getirilmiştir.¹⁹

“Cumhuriyet Halk Fırkasının müstakar umumi siyasetini şu kısa cümle açıkça ifadeye kâfidir zannederim: ‘Yurtta Sulh, Cihanda Sulh’ için, çalışıyoruz.”²⁰

Atatürk'ün imzası ile yayınlanan bu beyanname, Atatürk'ün de başında bulunduğu bir partinin, bir siyasi iktidarın içerde ve dışarıda güttüğü politikanın esaslarını belirtmektedir.

Atatürk 1933'te, ABD Başkanı Roosevelt'in Cumhuriyet'in Onuncu yıl dönümü dolayısı ile Türk Milleti'ne gönderdiği mesaja verdiği cevapta da, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesine değinmektedir:

“Türkiye Cumhuriyeti'nin en esaslı umdelerinden biri olan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” gayesi, insaniyetin ve medeniyetin refah ve terakkisinde en esaslı âmil olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak bizim için iftihara medardır.”²¹

Atatürk bu mesajında sadece, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesine deyinmemekte, bu ilkenin insanlığın ve uygarlığın refah ve gelişmesinde de en esaslı amil olduğunu da vurgulamaktadır. Ayrıca, bu ilkeye hizmet etmiş olmanın da iftihara değer olduğunu belirtmektedir.

Açıkça belirtmek gerekirse, barışa inanmak, ona politikada değer vermek, insanlığa hizmet etmek demektir. Bunun bir devlet başkanı ile yapılan karşılıklı mesajlarda dile getirilmesi, dünya siyasetinde rol oynayan bir devlet başkanı ile aynı konu üzerinde ortak amaçlara hizmet etmeyi de ifade etmektedir.

“Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesini yeni Türkiye, bir devlet politikası olarak, kuruluşundan itibaren izlenmeye başlamıştır.

Millî Mücadele yılları içinde Atatürk konuşmalarında öncelikle vatan kurtuluşuna önem vererek, devamlı ve istikrarlı bir barışın sağlanmasını buna bağlamıştır. Çeşitli konuşmalarında da bu konuya ağırlık vererek, millî siyasetimizin esaslarını da belirlemiştir.

¹⁹ Mehmet Gönlübol, **Atatürk'ün Dış Politikası; Amaçlar ve İlkeler, Atatürk Yolu**, 1981, s. 269.

²⁰ **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri**, C. IV, (1917-1938), s. 549-552.

²¹ **Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri**, IV, (1917-1938), s. 560. Bilal N. Şimşir, **Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları**, Cilt: I., Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1993, s. 233-235. Türkçe ve İngilizce metin bir arada.

Atatürk'e göre, "beynelmîlel siyasi emniyetin inkişafı için, ilk ve en mühim şart, milletlerin hiç olmazsa sulhu muhafaza fikrinde, samimî olarak birleşmesidir."²²

Atatürk, milletlerarası barışın temel şartını milletlerarası anlayışta ve zihniyete görmektedir. Devletlerin sulhu muhafaza fikrinde samimi olarak birleşmesi ile barışın korunacağına kanidirlir. 1932 yılında yapılan bu konuşma, Atatürk'ün barışın geleceği bakımından birtakım tereddütleri olduğunu belirtmektedir. Bu tereddütler, 1934 yılı Meclis'i açılış konuşmasında daha açıkça ortaya koymuştur:

"Uluslararası siyasal acunu, geçen yıl içinde korunma kaygısına düştü; bu yüzden bütün ülkelerde silahlanmaya hız verildi.

Cumhuriyet Hükûmeti de, bundan dolayı, bir yandan, ulusal koruma gücünü pekiştirmeye çalışırken bir yandan da barışın sarsılmaması için, ulusların birlikte çalışmasına umut veren yoldan ayrılmamak uğrunda elinden geleni esirgememiştir."²³

Atatürk, 9 Mayıs 1935'te ise CHP Dördüncü Büyük Kurultayı'nı açarken, "Cumhuriyet'in dış siyasette özenle güttüğü amaç, arsulusal barışı korumak ve güven içinde yaşamaktır."²⁴ demiştir.

IV. Yurtta Sulh, Cihanda Sulh'un Uygulama Alanı ve Gelişme Süreci

Milletimizin, güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşabilmesi için, devletin tamamen millî bir siyaset izlemesi ve bu siyasetin, iç kuruluşlarımıza tamamen uygun ve dayalı olması gerekir. Millî siyaset dediğim zaman, amaçladığım mana ve anlam şudur: Millî sınırlarımız içinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanıp varlığımızı koruyarak millet ve memleketin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak... Genel olarak erişilemeyecek hayali emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamak... Uygur dünyadan, uygur ve insanca davranış ve karşılıklı dostluk beklemektedir."²⁵

Ord. Prof. Enver Ziya Karal'a göre, "Atatürk bu sözleriyle Türk Milleti'nin toplumsal vicdanında yaşayan temayüllere tercüman oluyordu. Böyle olduğu için de olayların inkişafı ile İmparatorluk tortusu düşünceler yıkıldı ve millî siyaset düşüncesi, Türk milletinin ortak düşüncesi hâline geldi."²⁶

Millî siyaset, milletçe benimsenen ve uygulanan siyasettir, millî amaçlara uyan ve ona hizmet eden siyasettir. Osmanlı Devleti'nin universalist ve kozmopolit siyasetine bir tepkidir.

²² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I., s. 357.

²³ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I., s. 364.

²⁴ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I., s. 367.

²⁵ Sade dile aktarılmış şekli ile, Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, 2. Basım, 2005, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, s. 443. Orijinal Metin. Atatürk, Nutuk, C. II., İstanbul, 1969, s. 436-437.

²⁶ Enver Ziya Karal, Atatürk'ün Siyaset Üzerinde Düşünceleri, Ankara, 1946, s. 48.

Atatürk'e göre, "Osmanlı Devleti'nin siyaseti" millî değil; şahsi, gayrivazih ve gayrimustakar idi. Devrim'le kurulan devletin siyaseti ise önce millidir, kolektivitinin malıdır, açık ve belirlidir. Millî amaçlara yönelmiştir, istikrarlı bir siyasettir."

Türk Milleti siyasetinin başarısı millî menfaatle insanlık menfaatini, millî olanla milletlerarası olanı en iyi şekilde bir arada bağdaştırmasındadır. Devri'min başı ve lideri Atatürk, millet menfaati ile insanlık duygusunu Türkiye'de, bütün insanlığın da vicdanına hitap ederek formülleştiren insandır. Atatürk böylece, milletle insanlık arasında bir saadet köprüsü kurmuştur.²⁷

A. İç Politikada Gelişmeler

1. Millî Mücadele Dönemi²⁸

Yurtta Sulh, her şeyden önce huzurlu ve güvenli bir hayat, insan kişiliğine saygılı bir ortam, kısaca özgürlük ve bağımsızlık ister. I. Dünya Savaşı'nın talihsiz sonucu Osmanlı İmparatorluğunun ağır yenilgisi ile sona ermişti. Osmanlı Devletinin ülkesi işgal altında idi. Devlet gerçekte, fiilen (de facto) sona ermişti. Millet ıstırap altında inliyordu, ümitsiz arayışlar korkunç sonuçların belirtilerini açıkça gösteriyordu. Bir Türk Devleti olan Osmanlı Devleti, tarihten siliniyordu.

Tarihte 100'ün üzerinde bağımsız devlet kuran Türkler, yeni bir arayışın beklentisi içinde idi. 19 Mayıs 1919'da Samsun'da karaya ayak basan Mustafa Kemal Paşa, şef ve lider olarak, kurtarıcı gücü ile haykırıyordu. "Ya İstiklal, Ya Ölüm" Bu parola yankılar buluyor, Türk insanı kurtarıcısının gür sesine doğru koşuyordu. Daha ilk andan itibaren Osmanlı Devleti'nin yetkililerine sesleniyordu. Ordu Müfettişi olarak gönderdiği raporda, "Millet, millî hâkimiyet (egemenlik) esasını ve Türk milliyetçiliğini kabul etmiştir. Bunu gerçekleştirmeye çalışacaktır". Tevfik Bıyıklıoğlu'na göre, "bu rapor gerçekte bir ihtilal programından farksızdır."²⁹

Ülkenin insan gücünü yeni baştan değerlendirmek, harekete geçirmek için Samsun'dan sonra toplantılar ve toplantılar sonucu Türk milletinin kurtuluşu için çareler aranmış ve kararlar alınmıştır.

Millet Meclisi, 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni adı ile anılan ve hizmet gören bu Meclis, seçimle işbaşına gelen demokratik bir meclistir.

TBMM bir taraftan İstanbul Hükûmeti'nin tahrik ve teşviki ile iç isyanlarla ve irticaî tahriklerle uğraşmak zorunda kalmıştır. Diğer taraftan da işgalcilere karşı çetin savaşlar ile yurdun kurtuluşunu sağlamıştır.

²⁷ Aynı eser., s. 54.

²⁸ Hamza Eroğlu, **Türk İnkılâp Tarihi**, Yeniden Düzenlenmiş, Genişletilmiş Yeni Baskı, Ankara, 1990, Savaş Yayınları, s. 48- 208.

²⁹ Tevfik Bıyıklıoğlu, **Atatürk Anadolu'da (1919-1921)**, Ankara, 1959, s. 30.

Türk insanının birlikte, beraberlikte fedakârlığa katlandığı bu mücadele, topyekûn harbin bütün özelliklerini taşımaktadır.

Silahlı çatışmaya son veren Mudanya Ateşkes Anlaşması (11 Ekim 1922) kesin barışa uzanan emin bir yol olmuştur. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Andlaşması ile Türk milletinin hayati hakları ve emelleri gerçekleşmiştir. Devamlı bir barış ve güvenlik sağlanmıştır.

2. Millî Mücadele Sonrası-Devrimler³⁰

Yeni Türk Devleti'nin kurucusu, Millî Mücadele'nin zafer kazanan kahramanı, Millî Mücadele'nin ilk günlerinde Ankara'da söylediği bir nutukda, yeni Türk Devletinin ve Türk toplumunun modernleşme amacını açıkça dile getiriyordu:

“Kurtuluştan sona pek mühim vazife-i vataniye ve milliyemiz vardır. Ezcümle ahval-i dâhiliyemizi (iç durumumuzu) ıslâh (düzeltme) ile millet-i mütemaddine (medeni milletler) meydanında (bu arada) faal bir uzuvu (ongan) olabileceğimizi fiilen ispat etmek lazımdır. Bu sayede muvaffak olmak için siyasi mesaiden ziyade içtimai mesaiye ihtiyaç vardır.”³¹

Millî Mücadele'nin sona erışı ile Türk Devrimi'nin aksiyon evresi tamamlandığından yeni bir evre, devlet ve toplum hayatında, eski düzen yerine yeni bir düzen kurma evresi başlamıştır. Modern devletin kurulması gereği, devlet ve toplum hayatında kökten değişikliklere yönelinilmiştir. Devrimler diye adlandırdığımız bu büyük ve kökten değişiklikler, “Millî Siyaset” diye dile getirdiğimiz politikanın sonucudur. Akılcılık ve bilimcilik gibi Türk Devrimi'nin temel anlayışına diğer bir deyimle temel felsefi görüşüne uygun eylemlerdir.

a. Siyasi Alanda Yapılan Değişiklikler

Siyasi alanda beliren kökten değişiklikleri ifade eden Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı ve Hilafetin kaldırılması, devlet hayatında ve siyasi düzende büyük ve derin yankılar yaratmıştır.

Millî Mücadele'nin başından beri devletin yönetimi cumhuriyetin esaslarına dayanıyordu. Cumhuriyet millî devletin karakterinin bir sonucu idi.

Hilafet, ümmet düşüncesi üzerine kurulmuş bir kurumdur. Milliyetçilik ve millî egemenlik düşüncesi üzerine kurulan yeni Türkiye'nin bu ortaçağ kurumu ile bağdaşması mümkün değildir. Türkiye'de yayılması gereken sosyal ve laik karakterli devrimlerin yapılabilmesi için Hilafetin kaldırılması gerekli idi. 3 Mart 1924'te Halifeliğin kaldırılması ile modern Türkiye demokratik ve laik gelişme yolunda önemli bir adım atmış oldu.

³⁰ Hamza Eroğlu, *İnkilâp Tarihi*, a.g.e., s. 209-307.

³¹ A. Afetinan, *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*, 2. Baskı, Ankara, 1968, s. 250.

Siyasi alanda görülen değişikliklerin yanı sıra, hukuk alanında, sosyal ve kültürel alanda ve ekonomi alanında büyük ve kökten değişiklikler, yeni devletin modern hüviyetini göstermiştir.

b. Hukuk Alanında Yapılan Değişiklikler

İlkel toplumda topluma düzen veren kurallar dinî hüviyet ve karakterdedir. Modern toplumlarda bu kurallar, maddi ve dünyaya ait ihtiyaçları karşılayacak niteliktedir.

Bir toplumda düzenin dinî esaslara bağlı tutulması, dine bağlı hukuk kuralları ile şekil alması, sadece ahirete ait ve manevi ihtiyaçların toplum düzeninde egemen olması demektir. Dine dayalı hukuk, toplumun sadece manevi ihtiyaçlarına cevap verir, dünya ile ilgili, maddi ihtiyaçlarına cevap veremez.

Dine dayalı hukuk, modern toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez, yetersiz kalır.

Batı Avrupa hukuk sistemi içinde yer alan Türkiye'nin gerçekleştirdiği geniş ölçüde resepsiyon hareketi, ülkenin siyasi, hukuki ve sosyal kaderine tesir etmiştir. Türkiye, geniş ölçüde yaptığı ve başarı sağladığı hukuk inkılabı (devrimi ile) ile medeni ve asri bin memleket, batılı anlamda demokrasinin yerleştiği bir ülke olmuştur.

c. Eğitim ve Kültür Alanında Değişiklikler

Eğitim, toplumsal bir ihtiyacı karşılayan bir kamu hizmetidir. Çağımızın devleti, başarısını ve gücünü eğitimde bulur. Her ülkede uygulanan eğitim hizmeti, o ülkenin geleceği ile ilgilidir. Bir dinî devlet olan Osmanlı Devleti'nde eğitim dinî temellere dayanmakta idi. Yeni Türk Devleti'nin eğitimi ise millidir. Millî eğitim, gerçek ve ideal bir şekilde vatandaş eğitimidir.

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat (Eğitimin Birleştirilmesi) Kanunu ile laik öğretim ve eğitim sisteminin temeli kurulmuştur. Bu kanunla aynı zamanda öğretim ve eğitim birliği de sağlanarak millî kültür birliğine yönelilmiştir.

Harf Devrimi, yazı dilinde kullanılan Arap harflerinin yerine yeni Türk harflerinin alınmasını ifade eder. Okuyup yazmayı kolaylaştırmak ve yaymak, eğitim politikasının başlıca hedefidir. Bu hedefe ancak harf devrimi ile ulaşılabilirdi. Ayrıca harf devrimi ile Arap fonetiğine esir bir yazı sisteminden, Türk fonetiğine uygun yeni yazı sistemine geçilmiştir. Harf devrimi aynı zamanda batı kültürü ile yakınlaşma sağlamış, kültür devrimine yol açmıştır.

Tarih alanında yapılan değişim, yeni bir düşünce ve yeni bir anlayış getirmiştir. Bilimsel çalışmaları yeri bir anlayışla derinleştirerek Türk tarihinin zenginliği ortaya konmuştur.

İlmî araştırmaya dayanan Türk tarih tezi ile tarihimiz gerçek karakterini kazanma olanağını bulmuştur. Osmanlı Devletinin ümmet tarihi anlayışından,

Türk milletinin millî tarih anlayışına yönelmesi, millî şuuru güçlendirmiş, Türk milletinin kendine emniyet ve güvenini artırmıştır.

Atatürk, Türk dilini kendi millî benliğine kavuşturmaya ve kendi benliği içinde zenginleştirmeye çalışmıştır.

Dil, millî yapıyı oluşturan, sağlamlaştıran başlıca etkidir, ortak bağıdır.

Atatürk, Türk dilini kendi millî benliğine kavuşturmaya ve kendi benliği içinde zenginleştirerek büyük bir kültür dili hâline getirmeyi hedef olarak seçmiştir.

Atatürk, dildeki bağımsızlığı, siyasi bağımsızlığın parçası saymıştır.

Sosyal hayatın bir gerçeği olan güzel sanatlar, insan hayatında önemli bir yer tutar. Türk Devrimi, akıl ve bilimin açtığı yolla güzel sanatlarda gelişme imkânını hazırlamıştır. Güzel sanatlarda gelişme ve kitlelere yayılmasında laiklik önemli bir rol oynamıştır.

d. Toplumsal Yaşayışın Düzenlenmesi

Sosyal alandaki devrimimizi baltalayan safsata ve hurafeleri kafalardan çıkarmak, açık fikir ve hür zihniyeti kafalara yerleştirmek bir zorunluluktur.

Tekke, zaviye, türbe ve tarikatlar, medeni bir toplum olma yolunda görülen engellerdi.

30 Kasım 1925 tarih ve 677 Sayılı Kanun'la tekke, türbe ve zaviyeler kapatılmış, tarikatlar yasaklanmıştır.

Doğu medeniyetini, Batı medeniyetinden ayıran dış özelliklerinin en önemlisini kıyafet teşkil ediyordu. Batı medeniyetinin bütün olanak benimsenmesi, dünyanın kabul ettiği medeni kıyafetinde kabul edilmesini gerekli kılıyordu.

Atatürk'ün dile getirdiği gibi “Biz, her nokta-i nazardan medenî insan olmalıyız. Fikriniz, zihniyetiniz, tepeden tırnağa kadar medenî olacaktır. Medeni ve beynelmilel kıyafet milletimiz için layık bir kıyafettir. Onu giyeceğiz.”³²

25 Kasım 1925 Şapka Kanunu ile medeni yaşayışa uyan kıyafet kabul edilmiştir. Kıyafet değişikliği ile asıl hedef dış görünüşte uyum değil, zihniyette ve düşüncede değişiklik ile Batı uygarlığı içinde yer almaktır.

21 Haziran 1934'te yürürlüğe giren Soyadı Kanunu ile kişi, asıl adı, küçük adı, yanı sıra soyadı diye adlandırılan aile adı ile de anılmaya başlamıştır. Aile birliğini ve bütünlüğünü sağlayan soyadının kabulü, toplum hayatında birçok karışıklıkları önlediği gibi aile bağına da güçlendirmiştir.

Toplumsal yaşamın yeni baştan düzenlenmesinde, en önemli olay, Türk kadınına tanınan haklardı.

³² Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cil: II. 2. Baskı, Ankara, 1958, s. 148.

1926 yılında Medeni Kanun'un kabulü ile kadınlarımız medeni haklarına kavuşmuş, kadın erkek eşitliği toplumumuzda yer almıştır. Siyasi haklar ilk defa 1930 yılında Belediye Kanunu ile kadınlarımıza tanınmış, daha sonrada 1934 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile milletvekili seçmek ve seçilmek hakkı tanınmıştır.

e. Ekonomik ve Mali Alanda Gelişmeler

Yeni Türk Devleti köhnemiş Osmanlı devletinin yerine geçerken harap bir ülkeyi de devralmıştı. Ülke geri kalmış, fakir ve sermayeden yoksundu. Esasen yetersiz olan alt yapı tesisleri de uzun savaş yılları boyunca harap olmuştu. Ülkemizde sanayi denilecek tesisler de mevcut değildi. Ulaşım ülkede güçlüklerle gerçekleşebiliyordu. Bankacılık, dış ticaret, demiryolları hep yabancıların elinde idi. Nüfusun yüzde doksanı okuma yazma bilmiyordu.³³

Türkiye, başka ülkelerle karşılaştırılması güç şartlar altında bulunmakta, kalkınabilmek için çok büyük güçlükleri yenmek zorunda idi. I. Dünya Savaşı 1918 yılında bittiği hâlde, Türkiye 1922 yılı sonlarına kadar bir ölüm kalım savaşı yaşamıştı.

Lozan Barış Andlaşması'nın imzalanması ve Cumhuriyetin ilanı ile yeni bir evreye girilmiş, sağlanan barış ve yeni siyasi düzen, ekonomik alanda toparlanma ve kalkınma tedbirlerinin alınmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin ekonomik kalkınması ve daha sonra gelişmesi sihirli bir değnekle, liberal ekonomi düzenini yerleştirmekle sağlanamazdı. Türkiye'de uygulanan devletçilik, ekonomik alanda uygulanması ile karma ekonomi, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşulların sonucu olmuştur. Türkiye'yi devletçiliğe, devlet yetkilerini toplum refahına yönelterek hareket etmeye, demokratik düzen içinde süratli kalkındırmak zorlamıştır.

Türkiye'de devletçilik sadece ülkenin sür atlı kalkınmasını sağlamak amacı ile değil, aynı zamanda sosyal bir amaca yönelik olarak sosyal adaleti de gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Toplum için, toplum yararına lüzumlu ve faydalı hizmetler görmekle görevli çağımızın devleti, klasik kamu hizmet ve faaliyetleri ötesinde toplum yararına çok daha geniş ve yaygın hizmet görmekle yükümlü olmuştur. Devlet'in ekonomik, sosyal ve kültürel alana yayılışı kolektif ihtiyaçları devlet eliyle karşılama gereğinin bir sonucu olmuştur.

B. Dış Politikada Gelişmeler³⁴

Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi açılırken Millî Hükûmet'in takip edeceği siyasetin esasları hakkında bilgi vererek millî hudutlar dışında herhangi istilacı bir gaye gözetilmediği, emperyalist bir hedef takip edilemeyeceğini açıkça belirtmiştir.

³³ Haluk Cillov, **Türkiye Ekonomisi**, İstanbul, 1972, s. 134-135.

³⁴ Hamza Eroğlu, **Türk İnkılâp Tarihi**, a.g.e., s. 310-360.

Yeni kurulan Devlet kurulduktan sonra ilk diplomatik teması Sovyetler Birliği ile yapmıştır. Batı'nın emperyalist devletleriyle savaşan Sovyetlerin, yeni Türk Devleti ile anlaşması, müşterek düşmana karşı birlikte hareket etmek zorunluğundan ileri geliyordu. Ayrıca, Millî Mücadele'yi başarı ile sürdürebilmek içinde dış yardıma ihtiyaç vardı.

Sovyet Rusya ile diplomatik ilişkilerin kurulması, Sovyetlerin, 3 Haziran 1920'de Misak-ı Millî'yi tanımaları, bu iki ülkeyi yakınlaştırmıştır. Osmanlı Devletinin parçalanması ve fiilen sona ermesini öngören, 10 Ağustos 1920'de tarihli Sevr Barış Andlaşması, Doğu Anadolu'da Ermenileri, Türk topraklarına tecavüze ve katliama yöneltmiştir. Doğu Anadolu'da Ermeni saldırısı, Doğu cephesindeki ordu birliklerimiz tarafından püskürtülmüş, sağlanan zafer, 2/3 Aralık 1920'de imzalanan Gümrü Barış Andlaşması ile sonuçlanmıştır. Yeni kurulan Devlet'in kazandığı bu zafer ve sonunda imzalanan Andlaşma, Sevr düzenine son verdiği gibi Sovyetlerle aramızda yakınlaşmaya sebep olmuştur. Ermenistan'ın da Sovyetler Birliği'ne katılması sonucu, yeni Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan 16 Mart 1921 tarihli Moskova Andlaşması, yeni Türkiye'nin doğu sınırını belirlemiş, barışın ve huzurun sağlanmasını temin etmiştir. Farklı siyasi rejimde olmalarına rağmen bu iki ülkenin akdedildiği Dostluk Andlaşması, birlikte bir arada yaşama (La Coexistence Pacifique) düzeninin en cazip bir örneğini teşkil etmiştir. Bu andlaşma ile Türkiye tarihte uzun yıllar savaştığı bir ülke ile devamlı bir barışa yönelmiş, dostluk ilişkileri kurmuş, Anadolu'nun işgalden kurtarılması savaşında dış yardımı da sağlamıştır.

Güneyde Fransızlar ve onların üniforması ile dövüşen Ermeni askerî birlikleri, Çukurova'da, Şanlıurfa'da, Kahramanmaraş'ta ve Gaziantep'te karşılaştıkları sert silahlı çatışmalarda, ağır kayıplar vererek çekilmeye mecbur kalmışlardır. Sakarya'da Yunanlılara karşı kazanılan zafer, Fransızları ümitsizliğe sürüklemiş, 20 Ekim 1921'de Ankara'da imzalanan Anlaşma ile Fransa ile silahlı çatışmaya son verilmiştir. Aktedilen Anlaşma ile barış sağlanıyor ve Güney sınırimız da tespit ediliyordu. Bu Anlaşma ile I. Dünya Savaşı'nın galiplerinden biri olan Fransa, Misak-ı Millî'yi tanıyor ve yeni Türk Devleti, silahlı mücadelesinde Yunan askerî gücü ile başbaşa kalıyordu.

Kat'i barış, Ankara'nın tam zaferi ile, 26 Ağustos 1922'de başlayan Büyük Taarruz'un zafere ulaşması ile mümkün olmuştur. Lozan aynı zamanda Orta Doğu'nun önemli bir bölgesinde sürekli bir barış ve güvenliği kurmak ve devam ettirmekle de dünya barışına hizmet etmiştir. Lozan Barış Andlaşması kurduğu hukuki ve siyasi düzenle, özellikle Orta-Doğu'da barış ve güvenlik sağlanmıştır.

1930'lu yıllardan sonra Türkiye yeni bir atılım içerisindedir. Milletlerarası iş birliği konusu dış politikanın en önemli değer verdiği konular arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne girişi izlediği barışçı politikanın sonucu olmuştur. Türkiye, Milletler Cemiyeti'ne katılarak kolektif güvenliğin en hararetle savunucusu olmuştur.

Balkanlarda siyasi iş birliğini öngören Balkan Antantı 9 Şubat 1934 tarihinde imzalanmıştır. 1930 tarihinden itibaren gelişen ve Balkan Konferanslarıyla gerçekleşen yakınlaşma ve iş birliği Balkan Antantı'nın imzalanması ile sonuçlanmıştır. Andlaşma barut fıçısı Balkanlarda kısa süreli de olsa barış ve güvenlik sağlanmıştır.

Türkiye, milletlerarası uyuşmazlıklarını barışçı yollarla çözümlenmeye çalışmakla, kuvvete ve kuvvet tehdidinde müracaat etmemekle barışa hizmet etmiştir.

En önemli iki uyuşmazlık, Hatay davası ve Montreux Boğazlar Sözleşmesi, ilgili devletlerin karşılıklı rızaları ile çözümlenmiş, Türkiye milletlerarası hukuk kurallarına saygılı olmuştur.

Atatürk, 1937 yılında yaptığı konuşmada dış politika açısından, Türkiye'nin milletlerarası barışa katkısını ortaya koymaya çalışmıştır: "Cumhuriyet Hükûmeti'nin, komşularıyla ve diğer büyük, küçük devletlerle olan münasebetlerinde, ahenkli bir istikrar ve inkişaf göze çarpmaktadır.

Sulh yolunda nereden bir hitap geliyorsa, Türkiye onu, tehalükle karşıladı ve yardımlarını esirgemedi."³⁵

Keza aynı konuşmasında, milletlerarası barış ve güvenliği sağlamakla görevli Milletler Cemiyeti'ne de atıf yaparak, sulh idealine yardımcı olmayı amaç edinmiştir: "Milletler Cemiyeti'nin geçirmekte olduğu çetin safhalarda, Cumhuriyet Hükûmeti, bu arsulusal kuruma olan bağlılığını her sahada göstermek suretiyle, sulh idealine en uygun yoldan ayrılmamıştır."³⁶

Türkiye, milletlerarası uyuşmazlıklarını barışçı yollarla çözümlenmeye çalışmakla, kuvvete ve kuvvet tehdidinde müracaat etmemekle barışa hizmet etmiştir.

Atatürk'e göre: "Dış siyasetimiz, başlangıçta kendisine çizdiği hareket çizgisinden asla sapmamıştır. Dış siyasetimiz, daima milletler refahının yaratıcısı olan barış içinde, memleketin gelişmesini amaç edinmiştir. Bu gelişmeyi, tam ve kayıtsız olarak, bütün milletlere temenni ederiz."³⁷

Barışçı Türkiye, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh"u, sadece bir ilke olarak değil, bir politik düstur olarak uygulamakta, onda insanlığın mutluluğunu da aramaktadır.

SONUÇ

1. "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh", öncelikle özgürlüğün ve bağımsızlığın sağlandığı ortamda oluşur ve gelişir. Özgürlük ve bağımsızlık insan tabiatının bir gereğidir ve insanlara özgü değerlerdir.

³⁵ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I., s. 388.

³⁶ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I., s. 388.

³⁷ Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Genişletilmiş İkinci Basım, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005, (Hâkimiyet-i Milliye, 30.10.1933, s. 2'den naklen), s. 446.

Atatürk, Türk milletinin kaderini tayin eden büyük mücadeleye “Ya İstiklâl, Ya Ölüm”, parolası ile başlamıştır. Yaşamak için, var olmak için, Türk milletinin özgürlüğünü ve bağımsızlığını en güçlü bir şekilde dile getirmek gerekiyordu. Bağımsızlık Savaşı, meşruluk esaslarına dayanarak, Türk milletinin haklarını aramıştır. Hak arama, millet olarak var olma yolu, ancak kuvvete müracaatla, silâhli çatışma ile mümkün olmuştur. Çeşitli cephelerde geçen çetin savaşlar ve bu savaşların sonucu erişilen barış millî mücadelenin büyük kazancı olmuştur. Kazanılan barış, kutsal bir hazine gibi itina ile değerlendirilmiş ve kıymeti bilinmiştir.

Savaşla kazanılan zafer, barış getirmiştir. Savaşın ürünü zaferdir, zaferin ürünü ise barış olmuştur.

Barışın devamlılığı, etkinliği, kurulacak yeni düzenin sağlayacağı imkânlarla bağlı kalmıştır. Kurulan yeni devlet, bağımsız devlet, başarı şansını, çağın gereklerine cevap verecek, yeni çağdaş, modern devlette bulmuştur.

Siyasi, hukuki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda yapılan kökten değişiklikler (devrimler) modern ve çağdaş devleti oluşturmuştur. Türk insanı bu yeni düzende özgür ve bağımsız yaşamının mutluluğunu bulmuştur. Mutlu, huzurlu ve güven içinde yaşamının esas şartı, ancak barış ortamında mümkündür. Barış, milletleri refah ve mutluluğa erdiren en emin yoldur.

Atatürk, şef, lider ve büyük devlet adamı olarak, en zor altında dahi, barışın nimetlerinden, ülkesini ve bütün insanlığı yararlandırma becerisi ve gücünü göstermiştir.

2. İnsanlığın en büyük amacı barıştır. Barış, huzur ve güven getirir, istikrarı sağlar. Birleşmiş Milletler Teşkilatının da esas amacı barıştır.

Atatürk barışın bütünlüğünü ve barışın devamlılığını savunmuştur.

“İnsanları mutlu edecek tek yol, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirek, karşılıklı maddi ve manevi gereksinimlerini temine yarayan hareket ve enerjidir. Dünya barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ülkü yolculuklarının çoğalması ve başarılı olmasıyla mümkün olacaktır.”³⁸

Atatürk, ulusların birbirlerini tanımalarını, birbirlerini anlamalarını gerekli görmüştür. Dünyaya egemen olan barış, böyle bir karşılıklı anlayışın sonucu olur. Atatürk’ün gözünde uluslar bir ailenin (insanlık ailesinin) fertleridir. Birbirlerinin fenalığını değil, iyiliğini istemeli, birbirlerine destek olmalıdırlar. Çünkü birileri felaket içinde iken, öbürlerinin huzurlu ve mutlu olmalarına olanak yoktur.”³⁹

Atatürk barışın devamlılığı için de gerekli tedbirlerin alınmasını hararetle savunmuştur: “Şuna da inanıyorum ki, eğer devamlı barış isteniyorsa, kitlelerin

³⁸ Utkan Kocatürk, *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri*, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2005, s. 455.

³⁹ Suat Sinanoğlu, *Türk Devrimi’nin Evrenselliği*, a.g.e., s. 10.

durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları, kiskâncılık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir.”⁴⁰

Atatürk’ün bunları dile getirdiği dönemde Milletler Cemiyeti, milletlerarası barış ve güvenliği sağlamakta başarılı olamamıştır.

Atatürk Türkiye’si **Balkan Paktı** ve **Saadabat Paktı** ve komşularıyla kurulan iyi ve dostane komşuluk ilişkileriyle sağlanan bölgesel güvenlik sistemiyle yoluyla milletlerarası barışa katkı sağlamıştır. Ayrıca Genel anlamda kolektif güvenliği sağlanması içinde çaba harcamıştır, barışa hizmet etmiştir.

3. Atatürk’te barışa duyulan ilgi, barışa hizmet etme çabasının ne zaman başladığı sorusu çeşitli vesilelerle sorulmuştur.

Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, “Atatürk Devriminin Evrenselliği” konusunda yaptığı açıklamada konuya açıklık getirmiştir:

“Atatürk askerdir, savaş O’nun mesleğidir. Ancak Atatürk gönlünde ve zihninde derin kökler salmış bir yaşam felsefesine sahiptir. Bu felsefenin temelinde insan sevgisi ve yaşam coşkusu yatar. Öbür yandan ulusların tarihinden ve ülkesinin gerçeklerinden ders aldığını söyler. İnsanların tarih boyunca çektikleri acılar O’nu derinden etkilemiştir. Amacı genç yaşta belirmiştir; barış içinde bir vatan, barış içinde bir dünya. O’nun idealidir.”

Atatürk’ün belli bir tarihten itibaren barışa belirgin bir eğilim duymuş olması söz konusu olamaz. Atatürk, insancıl ve akılcıl düşüncesi nedeniyle ve içinde yoğrulduğu tarihsel olaylar nedeniyle barışı insanlar için mutluluk ve refah kaynağı olarak görmüştür.⁴¹

Bir diğer bilim adamı İzzettin Doğan’a göre, “Barış, Atatürk’te tarih bilgisinin ve tarihi doğru çözümlenmenin kendisine armağan ettiği derin bir tutkudur.”⁴²

Barış, barışseverlik, insan fikir ve düşüncesinin insan karakterinin eseridir. Barışseverlik, fikir ve düşüncede olgunluğu, gelişmeyi belirttiği gibi eğitimle de pek yakından ilgilidir. Bilinçli olarak barışseverlik, bilgiyi iyi algılamakla ve eğitimin nimetlerinden yararlanmakla mümkün olur.

Barış içinde huzurlu bir yaşamın sağlanmasında Türk düşünürlerinin büyük etkisi olmuştur.

Mevlana, Hacı Bektaş Veli ve Yunus Emre gibi düşünürler, insan felsefesi yaparak Türk düşüncesini renklendirmişlerdir. İnsanın saygı değer bir varlık olduğu, hayata anlam verdiğini belirtmişlerdir.

⁴⁰ Utkan Kocatürk, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara, 1969, s. 263.

Ayrıca, **Ayın Tarihi**, Sayı: 19, 1935.

⁴¹ Suat Sinanoğlu, **Atatürk Devriminin Evrenselliği**, a.g.e., s. 15-16.

⁴² İzzettin Doğan, “Atatürk’ün Dış Politikası ve uluslararası İlişkiler Anlayışı”, **Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk** (Kolektif Eser), Dr. Nejat Şıracıbaşı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1989, s. 180.

Ayrıca, sevginin insanı Tanrı'ya yaklaştıracakını açıklamışlardır.⁴³

Büyük bir düşünür olan Mevlana, insanın sevgiye değer en üstün bir varlık olduğunu, hayatı değerlendirebileceğini, belirtmiştir.

Mevlana: “Gel, gel, ne olursan ol yine gel, İster kafir, ister mecusi, ister puta tapan ol yine gel, Bizim dergahımız, umitsizlik dergâhı değildir, Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel...” sözleriyle hiçbir ayırım yapmadan ümit ışığı tutmuştur.

Prof. Dr. İbrahim Ağâh Çubukçu'ya göre “Millî ahlak da ülkemizde barış ve sevginin yerleşmesini geliştirmiştir.

Bizim ahlakımızın temelinde adalet, doğruluk, yiğitlik, sağduyuya önem verme, millet için fedakârlık, ülkede dayanışma ve sevgi vardır.

Aile hayatındaki uyum, sosyal barışın temelidir. Karşılıklı saygı ve sevgi mutluluğu zenginleştirir.”⁴⁴

Bütün bu ahlaki değerler insana sevgiyi ve saygıyı gerekli kılar. Bu saygı ve sevgi de ancak barış ortamında oluşur.

Büyük Türk düşünürlerinin oluşturduğu düşünce sistemi, Türk insanının yaşamına etki yapmıştır. “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, özdeyişinin temelinde yatan espri, Türk felsefesinden nasibini almıştır. Türk insanının barışı sevmesi, yaşam tarzı olarak benimsemesi, büyük Türk düşünürlerinin, Türk insanına sunduğu büyük bir kültür mirasıdır. Atatürk bu büyük kültür mirasına sahip çıkmış, O'nu zenginleştirip, geliştirip, gelecek kuşaklara kıymetli bir hazine olarak bırakmıştır. Atatürk, bu kültür mirası olan hazineyi, ayırım yapmaksızın bütün insanlığın yararına ve hizmetine de sunmuştur.

4. Atatürk bütün insanlığın, kurtuluşu için emperyalizme ve sömürgecilğe karşı büyük bir mücadelelerin de öncülüğünü de yapmıştır. Söz konusu olan insanlığın özgürlüğü ve milletlerin bağımsızlığıdır. Bu büyük mücadelenin parolasını 1933'te vermiştir.

Atatürk, bir sabah Mısır Büyükelçisi'ne, Çankaya sırtlarında doğmakta olan güneşi göstererek şunları söylemiştir: “Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız! Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün Doğu milletlerinin de uyanışını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüğüne kavuşacak daha çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşları, şüphesiz ki ilerlemeye ve refaha yönelmiş olarak gerçekleşecektir. Bu milletler, bütün güçlüklerle ve bütün engellere rağmen, bunları yenecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden

⁴³ İbrahim Ağâh Çubukçu, **Türk-İslam Kültürü Üzerine Araştırmalar ve Görüşler**, Ankara, 1987, s. 8.

⁴⁴ İbrahim Ağâh Çubukçu, “Atatürkçülükte Barış ve Sevgi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: III, Temmuz 1987, Sayı: 9, 5. 660-661.

yok olacak ve yerlerini, milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir uyum ve iş birliği çağı alacaktır.”⁴⁵

Bu büyük mücadele tam başarıya ulaştığı zaman, barış da bütün insanlık adına zafere ulaşmış olacaktır.

5. Atatürk, uluslararası kuruluşların dünya barışını sağlamada güçsüzlüğünü görerek, barışın sağlanmasında millî kaynaklara, milletin kendi kuvvetine güvenmesinin gereğini de ifade etmiştir.

Atatürk, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh”, ilkesinin gereğini, millî ordu ve millî güce güvenmekle, hem daha gerçekçi hem de daha sağlam ve emin bir politikanın izleyicisi olmuştur.

Atatürk’ün bu gerçekçi görüşü, milletlerarası barışın garantisini, milletlerarası teşekküllerin müeyyidesinde arayan görüşlerin yetersizliği hâlinde meşru müdafaa harplerinin de etkili olmasını haklı çıkarmıştır.

6. Milliyetçilikle, “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesinin nasıl bağdaştığı sorun olmuştur.

Önce açıklıkla belirtmek gerekirse, Türk milliyetçiliği, kemalist milliyetçilik agresif (mütecaviz) olmıyan bir milliyetçiliktir. Başka milletlerden saygı gören, yenilikçi, barışçı ve insan haklarına değer veren bir milliyetçiliktir. Kemalist milliyetçilik, emperyalizme, sömürgeciliğe karşıdır. Milletlerin bağımsızlık davasının savunucusudur.⁴⁶

Atatürk, insan kişiliğine büyük değer verir; özgürlük ve bağımsızlık benim karakterim derken, bütün insanlığın özgürlük ve bağımsızlık davasını üstlenmiştir.⁴⁷

Türk milliyetçilik anlayışı, modern milliyetçilik anlayışıdır. Barışçıdır; barış ve güvenliği, milletlerarası iyi ilişkileri, milletlerarası normal gelişmelerin şartı sayar.

“Yurtta Sulh, Dünyada Sulh”, ilkesi Kemalist milliyetçilik anlayışında gerçek değerini bulmuştur.

Son sözümüz barış aşığı büyük insan Atatürk’ten bahsetmek olacaktır.

Yüzyılımızın en etkili ve en ünlü filozoflarından Max Scheler’e göre, dünya dâhiler için bir sevinç kaynağıdır. Dâhi, milletin hayatına biçim kazandırır. Dünyada öncü olur. Dâhinin dayanmış olduğu salt kaynak, dünya sevgisidir. Ayrıca Max Scheler’in tarifine uygun olarak Atatürk karakter büyüklüğüne sahip olan bir kahramandır. Atatürk, Scheler’in kişilik tahlilleri önünde hem dâhi, hem de kahramandır. Hatta bilimin önemini toplumun saadeti için birinci

⁴⁵ Utkan Kocatürk, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, 2. Bası, a.g.e., s. 458.

⁴⁶ Augusto Simagra, **Kemal Atatürk’ün Uluslararası Hukuk Düzeni Görüşü ve Devlet Anlayışı**, a.g.e., s. 339.

⁴⁷ Hamza Eroğlu, **Atatürk ve Milliyetçilik**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1992, s.

planda değerlendirmekle, Scheler'in medeniyeti ileri götürenler dediği kişiler arasında yer alır.⁴⁸

Ünlü devlet adamı ve tarihçi E. Herriot'a göre, Atatürk, akıl ve mantığa, bilim ve tekniğe inanır. Yine E. Herriot'a göre Atatürk, August Comte ve Descartes'in bir uygulayıcısıdır.⁴⁹

Eğer Atatürk, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" parolasıyla, vecizesiyle insanlığa hizmet yolunu seçmişse dayanağı akılcılık ve bilimcilik olmuştur.

Atatürk, uygarlığın temeline bilimi koymaktadır. Batı uygarlığının dinamizmini, devimgenliğini, esas itibarıyla bilimden ve bilimin sınırsız gelişme yeteneğinden aldığını bildiği için⁵⁰ "Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir." sözü ile açıklama gereğini duymuştur.

Akılcılık, bilimcilik ve insan sevgisi, bunların hepsi bir arada insanları mutlu etmenin gayreti ile Atatürk'ün dile getirdiği barış ortamında sağlanır.

Paolo Bargiacchi'nin 2003 yılında, **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi**'nde söylediği söz, benim de son sözüm olacaktır.

"Bugün dünyada, Mustafa Kemal Atatürk'ün büyüklüğüyle mukayese edilebilecek hiçbir politikacı yoktur."⁵¹

⁴⁸ Mübahat Türker-Küyel, "Atatürk'ün Saadet Anlayışı Hakkında Bir Deneme", **Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 12, 1988, Ankara s. 683-684.

⁴⁹ E. Herriot'nin 6 Aralık 1933'te verdiği konferanstan, "Yabancı Gözüyle Cumhuriyet Türkiye'si", Ankara, 1938, s. 90.

⁵⁰ Aydın Sayılı, "Atatürk ve Bilim", **Atatürkçülük** (2. Kitap), Genel Kurmay Basımevi, 1983, s. 75.

⁵¹ Paolo Bargiacchi, "Peace in Home, Peace in the World in the Thought and in Political Action of Mustafa Kemal Atatürk", **Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi**, 8-12 Aralık 2003. Cilt: II., Ankara, 2005, s. 1089.

